

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Autor(i) / Author(s): Mahuliena Sochorová
Článok / Article: Infraštruktúra a volebné správanie ako rozdielové kritériá veľkostných typov obce (Prípadová štúdia Nitriansky samosprávny kraj)
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

SOCHOROVÁ, M. 2016. Infraštruktúra a volebné správanie ako rozdielové kritériá veľkostných typov obce (Prípadová štúdia Nitriansky samosprávny kraj). In *Politické vedy*. [online]. Roč. 19, č. 3, 2016. ISSN 1335 – 2741, s. 173-205. Dostupné na internete: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/archiv-vydani/2016/3-2016/mahuliena-sochorova.html>.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu Politické vedy. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

INFRAŠTRUKTÚRA A VOLEBNÉ SPRÁVANIE AKO ROZDIELOVÉ KRITÉRIÁ VEĽKOSTNÝCH TYPOV OBCE (PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA NITRIANSKY SAMOSPRÁVNY KRAJ)

INFRASTRUCTURE AND ELECTORAL BEHAVIOUR AS DIFFERENTIAL CRITERIONS OF MUNICIPALITY SIZE (CASE STUDY NITRA REGION)

Mahuliena Sochorová*

ABSTRACT

Municipality size affects various factors in the life of municipality. The current research in relation to municipality size is mostly focused on the performance of competences, financial situation, possibilities of development and quality of services. Furthermore in the condition of Slovak republic is no definition what is a small municipality and what is an ideal municipality size hasn't been defined yet. The article dealt with the analysis of the typology of small municipalities, whether it was possible to determine the categorization of municipalities and define criterions of small municipality. The paper primarily focused on two groups of municipalities: municipalities up to 500 inhabitants and municipalities from 501 to 1,000 inhabitants. Defining criteria were chosen: infrastructure and electoral behaviour (in communal elections 2010 and 2014 in Nitra region). The present study is based on analysis of the infrastructure in municipalities in Nitra region and on the results in communal election in 2010 and 2014. There is a comparison of electoral results according to municipality size. The first part of research showed the infrastructure was relevant dividing criterion for chosen groups of municipalities. In the municipalities to 500 inhabitants was infrastructure at very low level. The second part focused on the results of communal elections based on categorization of municipalities according Act no. 396/1990. Analysis showed that electoral behaviour is not specific for small municipalities to 500 inhabitants. Electoral behaviour couldn't be considered as a differential criterion between different sizes of municipalities.

Key words: municipality size, small municipality, electoral behaviour, infrastructure, Nitra region

* Mgr. Mahuliena Sochorová pôsobí ako interná doktorandka na Katedre verejnej politiky a verejnej správy, Fakulta sociálnych vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Bučianska 4/A, 917 01 Trnava, Slovenská republika, e-mail: m.sochorova.m@gmail.com.

Úvod

Veľkosť obce z hľadiska počtu obyvateľov je „podľa väčšiny odborníkov i samotných predstaviteľov obcí považovaná za relevantný diferenciačný faktor, premietajúci sa tak do úrovne rozvoja obce, kvality ľudských potenciálov, do rozvojových podmienok obce“ (Gajdoš, Moravanská, 2014, s. 11). Od veľkosti obce závisí objem finančných prostriedkov do obecnej pokladnice (podielové dane, miestne dane a poplatky, možnosti čerpania finančných prostriedkov z európskych fondov), ale aj schopnosť výkonu vlastných či prenesených kompetencií. Na základe týchto skutočností je pravdepodobné, že veľkosť obce môže mať vplyv aj na volebné správanie občanov.

Cieľom článku je zistiť diferenčné kritériá veľkostných typov obcí so zameraním na definíciu malej obce. Následne na príklade komunálnych volieb v Nitrianskom samosprávnom kraji zistiť, či je možné určiť rozdielne volebné správanie v rámci veľkostných typov obcí. Berieme do úvahy fakt, že v súvislosti s veľkosťou obcí v sídelnej štruktúre SR sa vytvorila skupina obcí, ktorých fungovanie je väčšinou rozdielne od ostatných veľkostných kategórií obcí. Sú to obce s nízkym počtom obyvateľov.

Ústava Slovenskej republiky a ostatná legislatíva vymedzuje, že obce sú pri vykonávaní svojich originálnych a prenesených kompetencií v rovnakom postavení bez výnimky. Legislatíva nezohľadňuje faktory, ktorými sa od seba obce líšia. Napriek tomu sa v prvej kapitole venujeme analýze typológii veľkosti obce ako definičného činiteľa.

Z hľadiska štruktúry článku sa zameriame na dve výskumné otázky. Prvá sa zaoberá definovaním malej obce, pričom hľadáme odlišnosti medzi obcami do 500 a do 1000 obyvateľov. Zameriame sa na hľadanie špecifik malých obcí, ktoré je možné nájsť v odbornej literatúre a na odlišnosti v oblasti infraštruktúry. Malé obce považujeme za najzraniteľnejšie články verejnej správy v slovenskej spoločnosti. Vysvetlenie a zadefinovanie, čo je to malá obec, hrá dôležitú úlohu v rôznych vedných disciplínach (verejná správa, politológia, ekonómia, sociológia...). Zasluhujú si pozornosť najmä z dôvodu ich vysokej početnosti v sídelnej štruktúre Slovenska.

Druhá výskumná otázka sa zaoberá analýzou volebného správania v rôznom veľkostnom type obcí so zameraním na komunálne voľby 2010 a 2014 v Nitrianskom samosprávnom kraji. Považujeme ho za historicky aj geograficky najhomogénnejší zo všetkých 8 samosprávnych krajov. Na skúmanie výsledkov komunálnych volieb sme vybrali jeden samosprávny kraj,

aby sme čo najviac zachovali regionálne špecifiká a získali regionálny pohľad. Výskum v rámci celého územia Slovenska deformuje regionálne zistenia. Parciálne ukazovatele sú zároveň schopné odhaliť predtým nedefinované zvláštnosti, ktoré neskorších výskumoch môžu byť aplikovateľné na územie celého Slovenska s rôznymi interpretáciami.

V rámci Nitrianskeho samosprávneho kraja rátame aj so špecifikami – ide najmä o národnostné zloženie obcí. Etnická bipolarizácia Nitrianskeho samosprávneho kraja môže narušiť druhú výskumnú otázku a vzhľadom na okolnosti personalizovanej voľby väčšinové deformácie v dôsledku systému neobmedzeného hlasovania pri voľbe poslancov obecných/miestnych zastupiteľstiev, ktoré sú najviac ohrozené práve v slovensko-maďarskom prostredí.¹ Zaujímavé je taktiež sledovať posun v súboji maďarských politických subjektov. Prípadné rozdiely sú dôsledkom nezávislých premenných, v podobe chybných volebných stratégií strán v jednotlivých obciach. Pri skúmaní volebného správania sa zameriame aj na potvrdenie trendov vzostupu nezávislých poslancov, ktoré nastolili printové médiá po ostatných voľbách bez dôslednejšej hĺbkovej analýzy.

Zdroje a základné okruhy literatúry sú uvádzané pri jednotlivých kapitolách. Ide najmä o analytické štúdie, zaoberajúce sa postavením malých obcí a vymedzujúce kategorizácie obcí. V praktických častiach článku sa využívajú vlastné spracovania údajov zo sčítania obyvateľov z roku 2011 a jednotlivé komunálne voľby sú spracované na základe údajov zo Štatistického úradu Slovenskej republiky.

1 Veľkosť obce ako diferenčný činiteľ

Obce sú dôležitou súčasťou verejnej správy, sú základnými jednotkami územnej samosprávy a majú významné postavenie v oblasti regionálneho rozvoja. Obce (aj mestá) je potrebné vnímať a posudzovať veľmi pozorne, pretože každá z nich je špecifická, respektíve sa vyvíja v odlišných podmienkach. Tieto podmienky sú tvorené kombináciou rôznych faktorov, ktoré môžeme rozdeliť do dvoch základných skupín:

- a) faktory, ktoré sú dané a nedajú sa ovplyvniť ľudskou činnosťou (geografická poloha, prírodné podmienky),

¹ Okrem Nitrianskeho samosprávneho kraja je silná polarizácia príznačná najmä v Trnavskom samosprávnom kraji.

- b) faktory, ktoré sú vytvorené činnosťou človeka alebo sú výsledkom vývojových procesov v spoločnosti (politické prostredie, vzťahy medzi úrovňami správy štátu, právne postavenie obce, veľkosťou obce - z hľadiska počtu obyvateľov alebo rozlohy obce, ekonomické prostredie, ale aj kvalitou ľudských zdrojov – súdržnosť komunity, schopnosť vedúcich osobností vykonávať svoju funkciu).

Veľkosť obce z hľadiska počtu obyvateľov má zásadný význam v živote obcí vo viacerých oblastiach. Predovšetkým vychádzame z faktu, že v slovenskom právnom systéme neexistuje zákon, ktorý definuje obce podľa veľkosti. Napriek tomu existuje legislatíva, ktorá určitým spôsobom vymedzuje veľkostné kategórie obcí. Napríklad Nariadenie vlády č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmu územnej samosprávy vyčleňuje veľkostné kategórie a koeficienty veľkostných kategórií, čo je jedno zo štyroch kritérií² dôležitých pri pridelovaní podielových daní obciam. Veľkostné kategórie sú vymedzené do šiestich skupín: obce do 1000, od 1001 do 5000, od 5 001 do 10 000, od 10 001 do 50 000, od 50 001 do 100 000 obyvateľov (Nariadenie vlády SR č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy, 2004).³

Z kompetenčného hľadiska neexistuje legislatíva, ktorá by zohľadňovala veľkostné špecifiká obcí. Táto skutočnosť vplýva na obce určitým spôsobom negatívne, čo je vidieť najmä vo fungovaní obcí, keďže pre všetky platia rovnaké kompetenčné pravidlá.⁴ V sídelnej štruktúre vyčlenia najmä kategória malých obcí, ktorá má problémy adekvátne plniť zákonom vymedzené kompetencie z dôvodu nedostatočnej ekonomickej sily, nedostatku ľudských zdrojov a finančných prostriedkov. V tejto súvislosti sa stáva dôležitý pomer prerozdelenia kompetencií medzi štát a samosprávu (Kameníčková, 2003),

² Kritériá, na základe ktorých sa vymedzuje príjem z podielových daní pre miestnu samosprávu, sú viaceré. Výška príjmu obce sa vypočíta podľa určeného vzorca, ktorý zohľadňuje: nadmorskú výšku obce, veľkostnú kategóriu obce, počet žiakov škôl a školských zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti obce, počet obyvateľov obce s vekom aspoň 62 rokov (Nariadenie vlády SR č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy, 2004).

³ Hlavné mesto Bratislava a Košice sú posudzované samostatne.

⁴ V Českej republike existuje kompetenčná kategorizácia obcí na tri kategórie: obce s bežným obecným úradom, obce s povereným obecným úradom a obce s rozšírenou pôsobnosťou na základe zákonov č. 313/2002 Sb., zákonom č. 314/2002 Sb. o stanovení obcí s povereným obecným úradom a stanovení obcí s rozšírenou pôsobnosťou, vyhlášky Ministerstva vnútra č. 388/2002 Sb. o stanovení správnych obvodů obcí s povereným obecním úradom a správnych obvodů obcí s rozšírenou pôsobnosťou. Existencia týchto zákonov značným spôsobom odbremenuje najmenšie samosprávy od výkonu kompetencií na úrovni prenesenej štátnej správy.

respektíve ide o nastavenie adekvátnych podmienok, aby samosprávy akejkolvek veľkosti dokázali plniť svoje úlohy.

Ďalší zákon, ktorý určitým spôsobom zohľadňuje veľkosť obcí z politického hľadiska je zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v § 11 ods. 3, a to vo vzťahu počet obyvateľov obce a počet členov obecného zastupiteľstva. Zákon stanovuje maximálny a minimálny počet poslancov v zastupiteľstve podľa počtu obyvateľov obce.

Súčasný znenie zákona určuje obciam do 40 obyvateľov 3 poslancov, obciam od 41 do 500 obyvateľov 3 až 5 poslancov, obciam od 501 do 1 000 obyvateľov 5 až 7 poslancov, obciam od 1 001 do 3 000 obyvateľov 7 až 9 poslancov, obciam od 3 001 do 5 000 obyvateľov 9 až 11 poslancov, obciam od 5 001 do 10 000 obyvateľov 11 až 13 poslancov, obciam od 10 001 do 20 000 obyvateľov 13 až 19 poslancov, obciam od 20 001 do 50 000 obyvateľov 15 až 25 poslancov, obciam od 50 001 do 100 000 obyvateľov 19 až 31 poslancov a obciam nad 100 000 obyvateľov obce 23 až 41 poslancov (Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov, 1990). V podstate je to v našom prípade rozdeľujúce kritérium, ktoré striktné oddeľuje obce do 500 obyvateľov od kategórie obcí od 501 do 1000 obyvateľov.

Ďalej môžeme vymedziť veľkosť obcí aj nasledovnými spôsobmi. Delenie obcí na malé stredné a veľké, kde presné určenie hraníc oddeľujúcich jednotlivé veľkostné kategórie je nejasné. Delenie obcí na vidiecke a mestské sídla. Stretávame sa s rôznym vymedzením, jednotne platná definícia neexistuje. Štatisticky je vidiecke sídlo obec do 5000 obyvateľov (Faltan a kol., 2012), ale stretneme sa aj s vymedzením vidieckeho sídla ako obce do 2000 obyvateľov (Maříková, 2004). Delenie obcí podľa hustoty zaľudnenia je úzko spojené s vymedzením vidieckeho a mestského sídla. V súvislosti s definíciou OECD vidiecke sídlo je obec s hustotou osídlenia nižšou ako 150 obyvateľov na km² (priemerná hustota osídlenia na SR je 110 obyvateľov na m²)⁵ a podľa Štatistického úradu EÚ sa táto hranica vidieckej obce pohybuje na 100 obyvateľov/m².

Ak sú obce s nízkym počtom obyvateľov príliš zraniteľné a považované za nedostatočne funkčné, neschopné plniť svoje kompetencie a brzdiace ďalší proces decentralizácie (Strussová, 2011), otvára sa téma aká veľkosť obce vyjadrená počtom obyvateľov je optimálna na zabezpečenie plnenia všetkých

⁵ Pozri Národný strategický plán rozvoja vidieka SR na programovacie obdobie 2007 - 2013.

svojich funkcií. Najmä pri úvahách o zlučovaní obcí zohrávajú dôležitú úlohu viaceré kritériá:

- a) efektívnosť - ako veľké celky/štruktúry môžu poskytnúť kvalitnejšie služby za čo najnižšie ceny,
- b) demokracia – ako veľké celky/štruktúry dokážu zabezpečiť v príslušnej miere kontrolu správy obce a zodpovednosť u volených predstaviteľov,
- c) distribúcia – aká veľká obec dokáže zabezpečovať najspravodlivejšiu distribúciu služieb a určenie daňových zaťažení,
- d) rozvoj – aké typy územnej organizácie sú najschopnejšie zabezpečiť ekonomický rozvoj na danom území (Keating 1995).

Analýzy otázok, či je pre občanov optimálne žiť v skôr malej alebo veľkej obci vzhľadom na schopnosť samosprávy spĺňať sociálne, politické a ekonomické funkcie, sú pomerne frekventované. **Michal Illner** (2006), ktorý sa zaoberal otázkou optimálnej veľkosti obce, uvádza viaceré štúdie od zahraničných autorov: **Goldsmith a Rose**, 2000; **Denters**, 2002; **Rose**, 2002; **Swianiewicz**, 2002, ako aj autorov z českého prostredia: **Hampl a Müller**, 1998; **Dostál**, 2002; ktorých výsledky sa nemôžu považovať za jednoznačné, spoľahlivé a všeobecne platné.

Autori **Hampl a Müller** pripúšťajú, že veľkosť vhodnej obce z hľadiska efektivity jej fungovania môže byť rôzna a tiež, že všeobecne platná odpoveď vzťahu veľkosti obce k zabezpečeniu fungovania obce neexistuje (Hampl, Müller, 1998; ďalej pozri Illner, 2006; Zlučovanie a spolupráca obcí, 2014). Autori argumentujú, že okrem nejednoznačných výsledkov odborných analýz, nemožnosť stanovenia optimálnej veľkosti obce pramení už z existencie rôznej priemernej veľkosti obcí v európskych krajinách⁶. Ďalej z pohľadu spoločenských vied nejednoznačnosť vyplýva zo vzťahu, kde na jednej strane stojí úroveň politickej angažovanosti obyvateľov obce a na strane druhej ekonomická a organizačná racionalita fungovania obce. V prvom prípade prevažujú tendencie zachovania rozdrobenosti obcí, v druhom prípade prevládajú tendencie vytvorenia väčších sídelných jednotiek. Čiže optimálna veľkosť obce sa môže vnímať rôzne, podľa funkcie, ktorú obec zabezpečuje.

⁶ Uvádžame niekoľko príkladov priemerného počtu obyvateľov v obci vo vybraných európskych krajinách: Veľká Británia 140 050 obyvateľov, Holandsko 36 220 obyvateľov, Bulharsko 29 160 obyvateľov, Rumunsko 6780 obyvateľov, Luxembursko 4140 obyvateľov, Rakúsko 3530 obyvateľov, Slovensko 1870 obyvateľov, Česká Republika 1650 obyvateľov (Klimovský, 2009).

Výkon určitých funkcií je optimálnejší pre obec s nižším počtom obyvateľov, výkon iných funkcií pre obec s vyšším počtom obyvateľov.

Illner ďalej tvrdí, že ak sa nedá presne potvrdiť, aká veľkosť obce je najvhodnejšia pre jej fungovanie, musia existovať aj iné dôležité faktory ako je samotná veľkosť obce. Niektoré s veľkosťou obce súvisia, niektoré sú úplne nezávislé alebo skôr charakterizujú spoločenský kontext, v ktorom sa obce nachádzajú. Tieto faktory člení do dvoch skupín:

- a) faktory na úrovni jednotlivých obcí – regionálna poloha, demokratické charakteristiky, sídelná stabilita obyvateľov, charakter miestnej ekonomiky, štruktúra obyvateľstva z hľadiska ekonomiky, sociálnej oblasti a vzdelania, povaha miestnej politickej kultúry, tradície samosprávy, úroveň identifikácie miestnych obyvateľov s obcou, osobnosť starostu;
- b) faktory na úrovni spoločnosti ako celku - charakter a vývoj sídelnej štruktúry, ekonomická dynamika spoločnosti, význam a vplyv lokálneho a kultúrneho lokalizmu, politická atmosféra – presadzovanie centralistických alebo decentralizačných prístupov spravovania spoločnosti (Illner, 2006).

Tak isto ako v zahraničí, aj v Slovenskej republike je riešenie optimálnej veľkosti obce aktuálnou témou už od 90. rokov 20. storočia. Zohráva dôležitú úlohu pri nastavení plánovanej komunálnej reformy. Vo výskumnej štúdií od **Viktora Nižňanského** Medziobecná spolupráca a zlučovanie obcí na Slovensku z roku 2009 sa uvádza, že preferovaná veľkosť obce vo väčšine odborných diskusií by mala byť od 3000 do 5000 obyvateľov. Pri stanovení tejto hranice sa bralo do úvahy údajné „*stanovisko efektívneho poskytovania služieb*“ občanovi (Nižňanský a kol., 2009, s. 13).

2 Malá obec – veľkosť obce a infraštruktúrne kritérium

Obce s nízkym počtom obyvateľov majú v sídelnej štruktúre Slovenskej republiky významné zastúpenie.⁷ Je to výsledok historických, ako aj súčasných vývojových procesov v spoločnosti.⁸ Samotné zadefinovanie pojmu „malá obec“

⁷ V rámci Slovenskej republiky z 2890 samospráv je 1138 obcí do 500 obyvateľov (39,4 %) a 1900 obcí do 1000 obyvateľov (65,7 %) (Bilancia pohybu obyvateľstva SR podľa obcí v roku 2013, 2014).

⁸ Podľa výsledkov sčítania 2011 v mestách žilo 54,4 % obyvateľov, t. j. o vyše 478-tisíc viac ako na vidieku. V porovnaní s rokom 2001 sa podiel obyvateľov trvalo bývajúcich v mestách znížil o 1,8 p. b. a klesol pod 3 milióny obyvateľov (Juhaščíková a kol. 2014).

nie je celkom jasné, stretne sa s dvojakým vymedzením. V slovenskej odbornej literatúre a tlači (ale aj pri komunikácii s predstaviteľmi samospráv) sa stretne s pojmom malá obec, ak sa hovorí o obciach s počtom do 500 obyvateľov alebo s počtom do 1000 obyvateľov. Na prvý pohľad sa zdá táto definícia jasná a zrozumiteľná, ale pri hlbšej analýze a vnímaní obcí z hľadiska ich fungovania a celkového života zistíme, že takéto vymedzenie malej obce je príliš všeobecné a neodráža rôznu realitu fungovania obcí.

Problematike malých obcí (resp. malých vidieckych sídiel) sa venuje **Lubomír Falťan** a kol. v publikácii *Vývoj a rola endogénnych rozvojových potenciálov v malých vidieckych obciach z roku 2011*. Zaoberal sa otázkou ako zadefinovať *malosť*. Za hranicu malosti považuje obec, ktorá neprekračuje 500 obyvateľov. Danú skutočnosť vníma na základe kritéria infraštruktúrnej vybavenosti obce. Argumentuje, že v obciach do 500 obyvateľov sa nenachádza infraštruktúra, ktorá je v obciach nad 500 obyvateľov rozpoznateľná (ide napríklad o poštový úrad, školu – 1. stupeň ZŠ, odchodnú sieť, poskytovanie rôznych služieb občanom). Tiež je u obcí do 500 obyvateľov pravdepodobnejšie, že časť základných kompetencií vykonávajú pomocou väčších obcí v rámci spoločných úradov (Falťan a kol. 2011, s. 11 - 12).

V sociologickom výskume **Petra Gajdoša** a **Kataríny Moravanskej** s názvom *Hodnotenie vývojových zmien v rozvojových disponibilítach a životných podmienkach obcí na Slovensku v období 1990 a 2012* sa v súvislosti s veľkosťou obcí uvádza, že menšie vidiecke sídlo (ďalej v texte publikácie sa používa označenie aj malá obec) je obec do 500 respektíve do 1000 obyvateľov, za stredne veľké vidiecke obce sa považujú obce od 1000 do 1999 obyvateľov. Tu sa stretávame s totožným významom pojmov „malé vidiecke sídlo“ a „malá obec“. Malá obec je vždy vidiecka obec. Vidiecka obec nemusí spĺňať kritérium malej obce.

Čím je veľkosť obce menšia, tým je aj vybavenie obce technickou alebo občianskou infraštruktúrou slabšie (Maříková, 2004). Obce do 500 obyvateľov tvoria skupinu obcí, kde majú porovnateľnú infraštruktúru a vychádzame aj z názoru od **Falťana**, že obce do 500 obyvateľov nedisponujú s takou infraštruktúrou, akú už obce nad 500 obyvateľov majú. Na praktickom príklade Nitrianskeho kraja poukážeme na technickú a občiansku vybavenosť ako na jedno z kritérií, ktoré oddeľuje malé obce do 500 obyvateľov od obcí od 501 do 1000 obyvateľov.

Z celkového počtu 354 obcí v Nitrianskom kraji je počet malých obcí do 500 obyvateľov 92 (26 %). Z tabuľky 1 je vidno, že malé obce takmer nedisponujú

prvkami občianskej infraštruktúry ako všeobecný lekár, základná škola. V 35 obciach sa nachádza materská škola a až v 68 obciach je prístupná funkčná knižnica. Z hľadiska technickej infraštruktúry plyn a vodovod dosiahli porovnateľné výsledky, najväčším problémom je ale zavedenie kanalizácie, ktorou v súčasnosti disponuje len 12 obcí. Viac ako tretina obcí má škôlku a v 68 obciach je prístupná knižnica.

Tabuľka č. 1 Technická a občianska infraštruktúra v malých obciach v rámci Nitrianskeho samosprávneho kraja

Technická a občianska infraštruktúra	materská škola	základná škola	všeobecný lekár	knižnica	Vodovod	kanalizácia	plyn
% (počet) obcí, kde sa zadaná položka nachádza	38 % (35)	4,3 % (4)	1,1 % (1)	74 % (68)	78,3 % (72)	13 % (12)	76,1 % (70)

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015 - vlastné spracovanie

Na presnejšie uchopenie témy a na porovnateľnosť získaných údajov sme sa rozhodli sekundárne skúmať aj ďalšiu skupinu obcí v rámci Nitrianskeho kraja. Ako druhý skúmaný súbor sme si vybrali obce od 501 do 1000 obyvateľov v rámci Nitrianskeho kraja, ktorých je v Nitrianskom kraji 102 (28,8 %). Z hľadiska občianskej infraštruktúry sme podľa očakávania zaznamenali zlepšenie oproti prvej skupine obcí. V tabuľke 2 vidíme, že v 12 obciach sa nachádza všeobecný lekár. Základná škola sa nachádza až v 38 obciach. Skoro v každej obci je škôlka a knižnica. Len 12 obcí nemá prístup k plynu a 25 obcí nemá prístup k vodovodu. Ku kanalizácii, tak isto ako v predošlej skupine obcí, má prístup nízky počet obcí, je ich len 25.

Tabuľka 2: Technická a občianska infraštruktúra v obciach od 501 do 1000 obyvateľov v rámci Nitrianskeho samosprávneho kraja

Technická a občianska infraštruktúra	Škôlka	základná škola	všeobecný lekár	knižnica	Vodovod	kanalizácia	plyn
% (počet) obcí, kde sa zadaná položka nachádza	97,1 % (99)	37,3 % (38)	11,8 % (12)	90,2 % (92)	75,5 % (77)	24,5 % (25)	88,2 % (90)

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015 - vlastné spracovanie

Na príklade sa potvrdilo, že v rastúcom počtom obyvateľov sa zlepšuje aj infraštruktúrne vybavenie obce. Nárast technickej a občianskej vybavenosti v obciach sa preukazuje aj na výkone prenesených kompetencií, výkon kompetencií je náročnejší. Ak malé obce nedisponujú infraštruktúrou, znamená to, že nemusia určité kompetencie uplatňovať. Nedostatočnú infraštruktúru považujeme za relevantný znak malej obce. Dá sa tvrdiť, že malá obec je obec, ktorá je lepšie vybavená technickou ako občianskou infraštruktúrou a že to je jedna z vlastností, ktorá zásadne odlišuje malé obce od ostatných veľkostných kategórií obcí.

Vo všeobecnosti môžeme povedať, že malá obec má nízky počet obyvateľov, nedostatočnú technickú a občiansku infraštruktúru, je pravdepodobné, že má problémy pri výkone vlastných alebo prenesených kompetencií. Skôr sa prikláňame k tvrdeniu, že malá obec je z hľadiska počtu obyvateľov obec do 500 obyvateľov. Uvádzame argument, prečo sa neprikloniť ku charakteristike malej obce ako obce skôr do 500 obyvateľov, než obce do 1000 obyvateľov.

Vo veľkostnej kategórii od 1 do 1000 obyvateľov sa nachádzajú obce, ktoré sú z hľadiska fungovania a bežného obecného života príliš rozdielne, navzájom je nemožné ich porovnávať. Platí to z hľadiska veľkosti obci, výšky príjmov samospráv, infraštruktúry a občianskej vybavenosti, problémov, ktorým samosprávy čelia, rozvojových možností obcí a možností obcí čerpať finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ. S rastúcim počtom obyvateľov sa zvyšujú možnosti na adekvátny výkon kompetencií a úloh samosprávy.

3 Trendy volebného správania v komunálnych voľbách 2010 v Nitrianskom samosprávnom kraji podľa veľkosti obce

V našom prípade infraštruktúrne kritérium, kritérium výkonu kompetencií je len čiastkovým diferenčným kritériom medzi obcami do 500 obyvateľov a od 501 do 1000 obyvateľov. V tejto časti sa zameriavame na posledný rozdielový činiteľ, ktorým je voličské správanie v jednotlivých obciach na príklade komunálnych volieb v Nitrianskom kraji. Analýzu komunálnych volieb sme si vybrali preto, že regionálne voľby sú narušené voličskou neúčastťou a svojou druhoradosťou, parlamentné voľby sú zase deformované stranickým centralizmom a jedným celoslovenským volebným obvodom.

Za základné diferenčné kritérium sme si určili jediné relevantné zákonné rozdelenie veľkosti obcí, teda rozdelenie podľa počtu možných zvolených

poslancov, ktoré určuje spomínaný § 11 ods. 3 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov. Keďže dvojica volebných kódexov (č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a č. 181/2014 Z. z. o volebnej kampani) nebola v čase predmetných volieb platná, spomíname ju len z formálneho hľadiska (podobne sa k tomu v odlišnej otázke stavajú Mesežnikov et al., 2015). Z metodologického hľadiska sme použili určité zjednodušenia, aby nedochádzalo k nadbytočným komplikáciám. Za základ sme zobrali údaje zo sčítania obyvateľstva z roku 2011. Obec Jesenské (obvod Levice) sme pri obidvoch skúmaných voľbách zaradili do kategórie do 500 obyvateľov. Obce nad 20 tisíc obyvateľov sme zlúčili do jednej kategórie, nakoľko nad 50 tisíc obyvateľov bolo len mesto Nitra. Hoci sme tabuľky počtu starostov/primátorov a počtu zastupiteľov vypracovali podľa obvodov⁹ do záverečného textu sme sa rozhodli zaradiť zovšeobecňujúce tabuľky za celý kraj. Dôvodom bola väčšia prehľadnosť, ako aj väčšia výpovedná hodnota.¹⁰

Najdôležitejšími výstupmi by mali byť postoje volebného správania občanov voči politickým stranám a nezávislým kandidátom, a nie otázka koalíčného potenciálu pred voľbami, preto sa zameriame najmä na tzv. výlučných poslancov (viac Krivý, 2002). Ďalším zjednodušením bude zlučovanie tzv. zdieľaných poslancov do určitého typu koalícií v tabuľkách (pravicové koalície, odlišné koalície atď.). Príčiny vzniku koalícií budú bližšie charakterizované pri skúmaní koalíčných postupov a koalíčného správania. Kvôli väčšej prehľadnosti sú výsledky pravícových strán uvádzané spolu. KDĽ, vzhľadom na tradične silné regionálne zisky, osobitne. Za predmet výskumu sme si položili druhú výskumnú otázku článku, či sa malé obce do 500 obyvateľov odlišujú vo volebnom správaní v komunálnych voľbách od obcí od 501 do 1000. V prípade zápornej odpovede zostáva predmetom výskumu nájdenie hranice odlišného typu volebného správania v závislosti na rozdielnej veľkosti obce.

Nakoľko pri komunálnych voľbách sú dva odlišné volebné systémy, štruktúra textu bude členená na voľbu starostu/primátora (systém relatívnej väčšiny) a voľbu zastupiteľov v obecných a mestských zastupiteľstvách (systém neobmedzeného hlasovania). Voľby zastupiteľov v mestských zastupiteľstvách môžu byť zároveň deformované utváraním menších volebných obvodov, ktoré

⁹ Pridžili sme sa územného kritéria. Aj z tohto dôvodu bol okres Zlaté Moravce vyčlenený z volebného obvodu Nitra. Naopak, obvod Štúrovo bol zaradený do volebného obvodu Nové Zámky, hoci v roku 2010 napr. vykazoval nadštandardnú volebnú účasť (nad 60 %).

¹⁰ Ako príklad uvádzame 7 obcí od 1001 do 3000 obyvateľov v obvode Šaľa, kde výsledná hodnota 5 nezávislých starostov zo 7 sa nedá relevantne interpretovať v širších súvislostiach.

môžu zabezpečovať väčšinové výstupy hlasovania (viac pozri Chytilék et al., 2009).

Voľby do orgánov samosprávy obcí sa uskutočnili 27. novembra 2010. Z pohľadu nášho výskumného záujmu sa zameriame len na určité vybrané ukazovatele. V Nitrianskom samosprávnom kraji sa volilo 354 starostov/primátorov a 2 718 poslancov obecných a miestnych zastupiteľstiev. Počet územných obvodov je pri komunálnych voľbách nepodstatný, keďže každá obec tvorí samostatný obvod. V Nitrianskom kraji je volených 12,1 % starostov/primátorov a 12,9 % zastupiteľov, čo je v obidvoch prípadoch takmer osmina celoslovenského priemeru.

Tabuľka 3: Porovnanie vybraných ukazovateľov komunálnych volieb 2010

	Starostovia/ Primátori	Zastupitelia	Volebná účasť 2010
Slovensko	2 924	21 032	49,69 %
Nitriansky samosprávny kraj	354	2 718	50,74 %
Obvod Komárno	41	346	54,65 %
Obvod Levice	89	614	51,52 %
Obvod Nitra (vrátane okresu Zl. Moravce)	95	736	47,70 %
Obvod Nové Zámky (vrátane obvodu Štúrovo)	62	509	53,63 %
Obvod Šaľa	13	135	44,35 %
Obvod Topoľčany	54	378	51,17 %

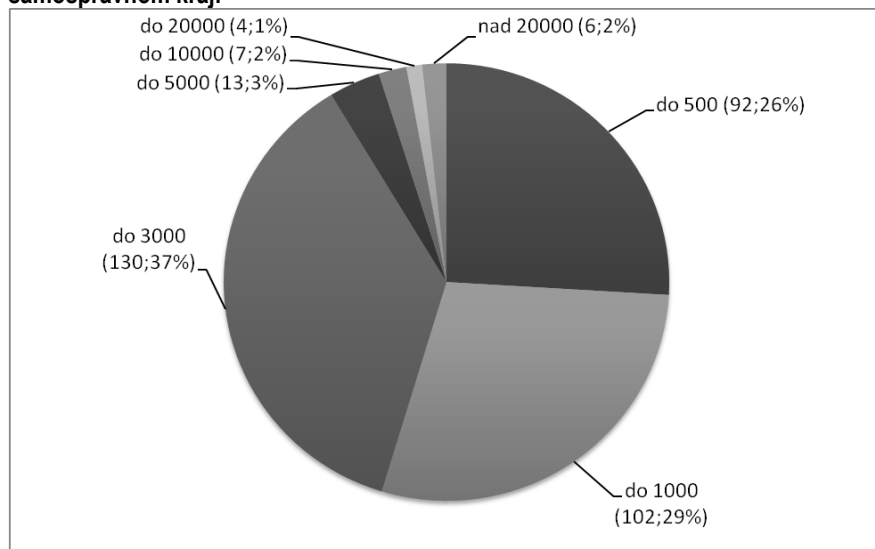
Zdroj: Štatistický úrad, 2010 - vlastné spracovanie

Volebná účasť sa pohybovala na nižšej úrovni ako v prípade parlamentných volieb (o 9 %) a bola na približne rovnakej úrovni ako v druhom kole prezidentských volieb 2009. Vzhľadom na takmer polovičnú účasť obyvateľstva ju môžeme radiť medzi prvoradé voľby. Napriek dlhodobu deklarovaným tendenciám najvyššieho záujmu občanov o komunálnu politiku, sa v rámci rozhodovania voliči viac prikláňajú k trendu vyššej volebnej účasti vo voľbách do NR SR. V Nitrianskom samosprávnom kraji bola nadštandardná miera účasti voličov predovšetkým v okresoch Komárno a Nové Zámky (viac pozri tabuľka č. 3). Uvedený fakt je možné pripísať vtedy pomerne silnej bipolarizácii občanov maďarskej národnosti medzi dvoma politickými subjektmi (Stranou maďarskej koalície a Mostom/Híd) a potrebe stabilizovania strany Most/Híd (vznik v roku 2009) v regiónoch. Práve silná polarizácia kandidátov mohla zapríčiniť vyššiu volebnú účasť.

Štruktúru a podiel obcí v Nitrianskom samosprávnom kraji podľa zákona č.

369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov je možné detailnejšie analyzovať na základe grafu 1.

Graf 1: Počet a podiel obcí podľa volebnej veľkostnej kategórie v Nitrianskom samosprávnom kraji

Zdroj: Štatistický úrad, 2010 - vlastné spracovanie

Najvýznamnejšie zastúpenie majú obce od 1001 do 3000 obyvateľov, ktoré tvoria až 37 % všetkých obcí skúmaného kraja. V prípade, že by sa nerozlišovala hranica do 500 a do 1000 obyvateľov, práve tieto typy obcí by tvorili najvýznamnejšiu skupinu obcí podľa veľkostnej kategórie. Nami skúmané dva veľkostné typy sú z hľadiska štruktúry najviac zastúpené vo väčšine obvodov, s výnimkou obvodu Šaľa, kde sa nachádza len jedna obec od 501 do 1000 obyvateľov a obec do 500 obyvateľov sa tam nenachádza žiadna. Šaliansky obvod je však výnimočný celkovo veľmi nízkym počtom obcí. Neštandardné charakteristiky vykazuje obvod Topoľčany, v ktorom s výnimkou okresného mesta neexistuje obec nad 3 tisíc obyvateľov. Je tu taktiež vyšší podiel menších obcí. V obvode Levice je nadštandardne zastúpený typ obcí do 500 obyvateľov a do 1000 obyvateľov, ktorý takmer trojnásobne prevyšuje obce v kategórii od 1001 do 3000 obyvateľov. Obvody Komárno, Nitra, Nové Zámky, ako aj územná jednotka Zlaté Moravce vykazujú ukazovatele, ktoré sa výrazne z priemeru nevyčylujú (viac tabuľka 4).

Tabuľka 4: Veľkostné kategórie obcí (počet obcí podľa kategórií)

Územná jednotka	Do 500	Do 1000	Do 3000	Do 5000	Do 10000	Do 20000	Nad 20000
Komárno	9	9	17	2	2	1	1
Levice	32	31	22	1	2	0	1
Nitra	14	16	28	2	1	0	1
Nové Zámky	11	14	28	4	2	2	1
Šaľa	0	1	7	4	0	0	1
Topoľčany	21	16	16	0	0	0	1
Zlaté Moravce	5	15	12	0	0	1	0
Spolu	92	202	130	13	7	4	6

Sčítanie obyvateľstva, 2011 - vlastné spracovanie

Primárnu pozornosť sústreďujeme na voľbu starostov/primátorov obcí. Vedenie obce je zložitým procesom, ktoré si vyžaduje detailné znalosti prostredia, zákonov a riadenia. Každá obec je svojbytným a neopakovateľným priestorom, v ktorom sa utvárajú všetky dôležité spoločenské procesy. Fungovanie tohto mikroprostredia je závislé od viacerých faktorov, pričom jedným z najdôležitejších je už spomínaná veľkosť obce. Náročnosť riadenia obce nezávisí len od početnosti obyvateľstva, ale aj od majetku obce či financovania obcí štátom. Z tohto pohľadu by mali byť obce nezávislým autonómnym prostredím, v ktorom by malo byť prepojenie na štát a politické strany okrajové. Z toho vyplývali aj zistenia výskumných tímov, že komunálna politika by nemala byť výrazne ovplyvnená dominanciou politických zoskupení. Platí, že čím menšia obec, tým menšia prepojenosť na stranické prostredie (pozri Veľšic, 2002).

Výsledky komunálnych volieb v Nitrianskom samosprávnom kraji v roku 2010 môžeme interpretovať ako jednoznačné potvrdenie dlhodobých tendencií získavania postov starostov/primátorov nezávislými kandidátmi na úrovni celej Slovenskej republiky. Z celkového počtu 352 zvolených starostov/primátorov zvíťazilo až 154 nezávislých kandidátov, čo predstavovalo zisk cca 44 %. Pri pohľade na štruktúru výsledkov je prekvapivý nízky volebný zisk kandidátov strany Smer-SD, ktorý predstavoval necelých 16 %. Hoci môžeme odôvodniť tento fakt štruktúrou obyvateľstva – nadreprezentáciou obyvateľov maďarskej národnosti v kraji – oveľa pravdepodobnejšou hypotézou môže byť nedostatočná personalizácia so stranickými štruktúrami na regionálnej úrovni. Naopak, volebný zisk kandidátov Strany maďarskej koalície voči strane Most/Híd (37 vs. 21 starostov/primátorov) prekvapujúci nebol. Bol spôsobený aj

systém first past the post nie je potrebný, pretože pomerné výstupy sú značne deformované. Výraznejší rozdiel sme zistili pri obciach od 1001 do 3000 obyvateľov, kde práve nezávislí kandidáti dominovali oveľa výraznejšie. Pri paušalizácii zistení v otázke primátorov môžeme charakterizovať deliacu líniu na úrovni 3000 obyvateľov.

Čiastkovo dominovali nezávislí kandidáti v obciach do 3000 obyvateľov. Práve v uvedených obciach získali takmer vo všetkých okresoch najviac mandátov (výnimku predstavujú obce do 1000 obyvateľov v komárňanskom obvode, keď pomer SMK/nezávislí bol 5:3). Zaujímavým údajom je dominancia nezávislých kandidátov na úkor Smeru-SD v topoľčianskom obvode (pomer 9:5, 6:5 a 7:4). So stúpajúcim počtom obyvateľov obcí a miest sa zisk mandátov pre nezávislých znižoval. V obciach nad 3000 obyvateľov síce percentuálne nezávislí dosahujú štandardné výsledky. Potrebné je ale dodať, že z 13 získaných mandátov až 11 bolo z okresov Komárno a Nové Zámky. V obciach nad 3000 obyvateľov dosiahli značné zisky kandidáti koalícií, čím sa akoby potvrdzovalo, že čím väčšie neosobnejšie prostredie, tým je potrebnejšie výraznejšie krytie politických subjektov.

Tvorba koalícií pri voľbách do orgánov samospráv je samostatným problémom. Koalície na komunálnej úrovni sú tvorené ad hoc a sú výrazne podmienené špecifickým prostredím obce. Nemôžeme povedať, že koalíčné správanie je úspešné pri určitom veľkostnom type obcí, k tomu by bola potrebná simulácia výberu kandidátov z koalície v každej jednej obci zvlášť. Vzhľadom na tabuľku by sme mohli paušalizovať závery, že koalície sú úspešnejšie vo väčších obciach/mestách. V obciach nad 20 tisíc obyvateľov zvíťazili v 4 zo 6 miest. Na zovšeobecnenie je to nedostatočný argument, nakoľko absolútny počet mandátov bol väčší práve v malých obciach. Nielen v mestách (Nitra) sa vyskytli koalície typu Smer – KDH – SNS - SZ. Podobne neobvyklá koalícia podľa celorepublikových ukazovateľov bola aj v malej obci Hontianske Trst'any (ĽS-HZDS, SDKÚ, SNS, Smer-SD). Faktor spájania „prirodzených“ koalícií (napr. Smer-SD, SNS) bol niekedy spôsobený faktorom národnej jednoty (Šrobárová), v levickom obvode v obciach Devičany a Veľké Kozmálovce lokálnymi dohodami bez ohrozenia stranami maďarskej menšiny.

Bipolarizácia zo strany maďarských subjektov vykazovala na skúmanej úrovni najmenšie rozdiely. Na regionálnej úrovni z dôvodu dlhodobého etablovania strany neprekvapila dominancia SMK doplnená volebnými ziskami Mostu/Híd v zmiešaných obciach/mestách (Tvrdosovce, Šahy). Z konečných výsledkov môžeme odvodiť určitú proporcionalitu výsledkov, pričom

prekvapivým javom bol zisk len 4 starostov v spoločnej „čistej“ koalícii (Lontov, Pohronský Ruskov, Zlatná na Ostrove a Marcelová).

Tabuľka 5: Počet a percentuálny podiel získaných mandátov starostov/primátorov pre politické subjekty v obciach v Nitrianskom samosprávnom kraji v komunálnych voľbách 2010 podľa veľkostných kategórií obcí¹¹

	Do 500	Do 1000	Do 3000	Do 5000	Do 10000	Do 20000	Nad 20000	SPOLU
Nezávislí	40 43,96 %	40 39,21 %	61 46,92 %	5 38,46 %	4 57,14 %	2 50,00 %	2 33,33 %	154
Smer-SD	15 16,48 %	18 17,65 %	19 14,62 %	2 15,38 %	0	0	0	54
SMK	8 8,79 %	11 10,78 %	14 10,77 %	3 23,08 %	0	1 25,00 %	0	37
KDH	4 4,40 %	4 3,92 %	5 3,85 %	0	0	0	0	13
Most/Híd	6 6,59 %	6 5,88 %	6 4,62 %	0	2 28,57 %	0	0	20
pravica (SDKÚ, SaS)	3 3,30 %	5 4,90 %	3 2,31 %	0	0	0	0	11
ĽS – HZDS	3 3,30 %	4 3,92 %	3 2,31 %	1 7,69 %	0	0	0	11
SNS	0	0	1 0,77 %	0	0	0	0	1
ĽS – HZDS – SNS	0	0	0	1 7,69 %	0	0	0	1
SMK – Most	0	1 0,98 %	2 1,54 %	1 7,69 %	0	0	0	4
Odlíšne koalície	3 3,30 %	4 3,92 %	9 6,92 %	0	0	1 25,00 %	1 16,67 %	18
Smer-SD – SNS	2 2,20 %	1 0,98 %	0	0	0	0	1 16,67 %	4
Smer-SD – ĽS- HZDS (KSS)	3 3,30 %	1 0,98 %	2 1,54 %	0	0	0	0	6
Smer-SD – KDH	0	4 3,92 %	4 3,08 %	0	0	0	0	8

¹¹ V obci Bajtava (obvod Nové Zámky – Štúrovo) nebol v riadnom termíne komunálnych volieb 2010 starosta zvolený z dôvodu zhodného počtu odovzdaných hlasov voličov. Kandidáti **Jozef Benkó** a **Jozef Struhár** získali zhodne po 147 hlasov voličov. Z tohto dôvodu je súčet primátorov 353.

	Do 500	Do 1000	Do 3000	Do 5000	Do 10000	Do 20000	Nad 20000	SPOLU
Smer-SD – Most	2 2,20 %	1 0,98 %	0	0	0	0	1 16,67 %	4
Iní	0	2 1,96 %	0	0	0	0	0	2
Pravicové koalície s KDĽ	2 2,20 %	0	1 0,77 %	0	1 14,29 %	0	1 16,67 %	5
SPOLU	91	102	130	13	7	4	6	353

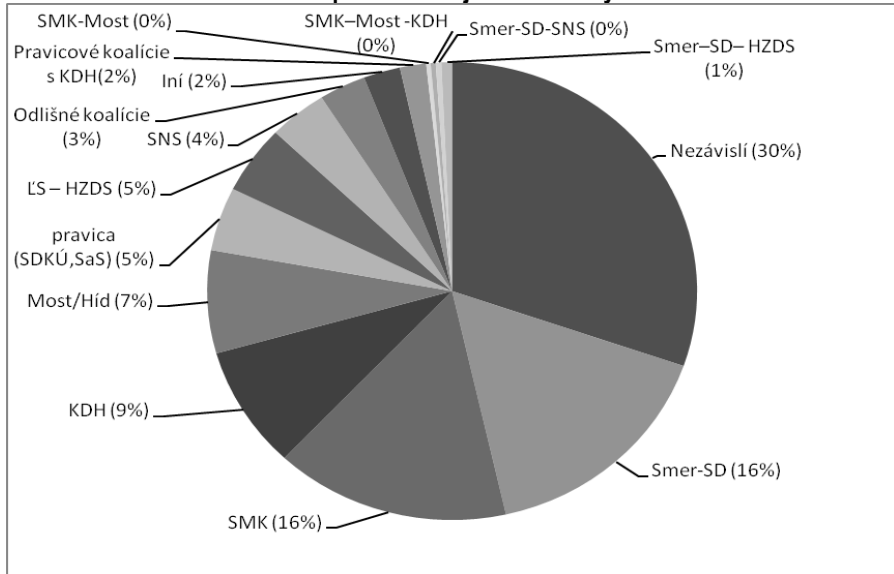
Zdroj: Štatistický úrad, 2010 - vlastné spracovanie

Druhým ukazovateľom, ktorý skúmame pri voľbách do samosprávy obcí, je volebný zisk politických strán a koalícií vo forme volebného zastúpenia obecných/mestských zastupiteľov. Napriek možným väčšinovým výstupom v jednotlivých obvodoch, ktoré nie sú v systéme neobmedzeného hlasovania časté a dlhodobé, uvedený systém vo všeobecnosti zabezpečuje pomerne zastúpenie poslancov a personalizovanejší výber zastupiteľov. V prípade štatistického zovšeobecnenia ukazovateľa vykazujú štandardné znaky pomerného systému s minimálnymi odchýlkami.

Pri pohľade na graf 3 je evidentné, že výsledky výberu zastupiteľov nadobudli voči voľbe starostov pomernejší efekt. Znížil sa významne podiel nezávislých zastupiteľov, ktorý však oproti všetkým predchádzajúcim komunálnym voľbám výrazne stúpol (viac pozri Štatistický úrad, 2002; Štatistický úrad, 2006).

Z pohľadu politického zastúpenia výraznejšie stúpili zisky kandidátov väčšiny politických subjektov. Obdobné percentuálne zisky ako pri voľbe starostov/primátorov dosiahol len Smer-SD. Výraznejší nárast mandátov zastupiteľov bol príznačný pri Strane maďarskej koalície vzhľadom na nadmerný počet maďarských obcí v okresoch Komárno, Levice, Nové Zámky, Šaľa. Väčšina obcí nitrianskeho Podzoboria sa prikláňala k Mostu, vrátane Ladíc, patriacich k zlatomoravskému okresu. V rámci ziskov zastupiteľských mandátov uspeli aj ĽS-HZDS a SNS, ktoré mali problémy pri celorepublikových voľbách. Celkový trend koaličného správania v komunálnych voľbách Nitrianskeho samosprávneho kraja sa priklonil k 10 %-nému zisku tzv. zdieľaných mandátov. Z pohľadu volebných ziskov na regionálnej úrovni by však ani uvedené mandáty nijak výrazne nezmenili pomer stránickej mapy nitrianskeho regiónu.

Graf 3: Percentuálny podiel získaných mandátov zastupiteľov pre politické subjekty v obciach v Nitrianskom samosprávnom kraji v komunálnych voľbách 2010

Zdroj: Štatistický úrad, 2010 - vlastné spracovanie

Systematická analýza výsledkov komunálnych volieb v hľadisku výskumnej otázky rozdielnej veľkostnej skupiny obcí dospela k obdobným záverom ako v prípade zisku starostov/primátorov. Na základe rozdelenia 2 716 obsadených mandátov poslancov však môžeme závery interpretovať rozdielne, nakoľko ide o odlišný volebný systém. V malých obciach do 500 obyvateľov je výrazná línia Smeru-SD voči nezávislým, so silným maďarským elementom SMK. V prípade obcí do 1000 obyvateľov je u obidvoch strán viditeľný pokles preferencií o 5 percentuálnych bodov. Regionálna podpora v obciach Nitrianskeho samosprávneho kraja veľmi výrazne stúpla v prípade KDH. Je to zjavné nielen z porovnania zastupiteľských ukazovateľov, ale predovšetkým z porovnania získaných mandátov starostov/primátorov. Mierny zisk bolo možné identifikovať taktiež pri strane Most/Híd, ako aj pri SNS, hoci z globálneho pohľadu išlo o niekoľko percentuálnych ukazovateľov. Línia maďarských strán nadštandardne stúpla pri obciach do 5000 obyvateľov.

Zaznamenali sme aj významný prepád Smeru-SD v obciach od 5001 do 10000 obyvateľov, a to nielen v prípade starostov, ale najmä v oblasti zastupiteľov, kde sa dali predpokladať aspoň minimálne volebné zisky ako

najsilnejšieho politického subjektu na Slovensku. Z hľadiska volebnej stratégie a koaličného potenciálu mal Smer-SD výrazný problém nájsť si vhodných partnerov na komunálnej úrovni. Dva mandáty v koalícii s SNS vo Vrábľoch sú nedostatočným prídavkom k dvom výlučným mandátom. Koaličné správanie pri voľbe poslancov spôsobilo zmenenú komunálnu mapu pri obciach nad 20000 obyvateľov. Na základe ukazovateľov môžeme jednoznačne určiť, že stránka príslušnosť zohráva najmä v mestách stále významnú rolu. Tá je významnejšia v oblasti poslancov mandátov, ktoré sa pri vhodnej koalícii a neštiepení hlasov dokážu pretaviť kvôli pochopeniu volebného systému do väčšinového efektu. Politické strany akoby stratégiu kumulovania mandátov používanú pri regionálnych voľbách do vyšších územných celkov dokázali realizovať len na úrovni krajských, resp. väčších miest. V mestách ako Levice alebo Topoľčany bola evidentná silná pozícia pravicových strán v koalícii. Najzvláštnym volebným zoskupením bola tzv. „slovenská“ koalícia KDH – HZDS – SDKÚ - Smer-SD - SZ v Nových Zámkoch, ktorá ziskom 15 mandátov výrazne uspela vo voľbách. Liberálny blok Most - SaS, ani SMK jej konkurovať nemohli. Ešte výraznejší úspech ako spomínané zoskupenie dosiahla koalícia KDH – SNS - Smer so ziskom 28 mandátov z 31 členného mestského zastupiteľstva v Nitre.

Tabuľka 6: Počet a percentuálny podiel získaných mandátov starostov/primátorov pre politické subjekty v obciach Nitrianskeho samosprávneho kraja v komunálnych voľbách 2010 podľa veľkostných kategórií obcí¹²

Strany / Poslanci v obciach	Do 500	Do 1000	Do 3000	Do 5000	Do 10000	Do 20000	Nad 20000	SPOLU
Nezávislí	155 33,70 %	201 29,13 %	336 29,89 %	44 30,77 %	21 25,00 %	29 42,65 %	37 25,17 %	823
Smer-SD	95 20,65 %	110 15,94 %	179 15,93 %	28 19,58 %	2 2,38 %	5 7,35 %	20 13,61 %	439
SMK	65 14,13 %	85 12,32 %	177 15,75 %	41 28,67 %	29 34,52 %	15 22,06 %	10 6,80 %	422
KDH	35 7,61 %	71 10,29 %	123 10,94 %	3 2,10 %	2 2,38 %	0	0	234
Most/Híd	25 5,43 %	57 8,26 %	80 7,12 %	6 4,19 %	15 17,86 %	4 5,88 %	10 6,80 %	197
pravica (SDKÚ, SaS)	21 4,56 %	43 6,23 %	46 4,09 %	8 5,59 %	0	2 2,94 %	2 1,36 %	122

¹² V obci Horné Lefantovce (obvod Nitra) a v obci Kovarce (obvod Topoľčany) nebol zvolený poslanec obecného zastupiteľstva. Z tohto dôvodu je počet poslancov 2716.

Strany / Poslanci v obciach	Do 500	Do 1000	Do 3000	Do 5000	Do 10000	Do 20000	Nad 20000	SPOLU
ĽS – HZDS	36 7,82 %	42 6,09 %	47 4,18 %	2 1,40 %	0	3 4,41 %	1 0,68 %	131
SNS	17 3,70 %	35 5,07 %	49 4,36 %	3 2,10 %	0	0	1 0,68 %	105
Odišné koalície	0	12 1,74 %	16 1,42 %	0	2 2,38 %	8 11,76 %	46 31,29 %	84
Iní	9 1,96 %	22 3,19 %	31 2,76 %	1 0,70 %	0	2 2,94 %	1 0,68 %	66
Pravicové koalície s KDH	0	3 0,43 %	7 0,62 %	7 4,90 %	11 13,10 %	0	19 12,93 %	47
SMK – Most	0	0	8 0,71 %	0	0	0	0	8
SMK – Most – KDH	0	0	9 0,80 %	0	0	0	0	9
Smer-SD – SNS	2 0,43 %	0	6 0,53 %	0	2 2,38 %	0	0	10
Smer-SD – ĽS- HZDS, KSS	0	9 1,30 %	10 0,89 %	0	0	0	0	19
SPOLU	460	690	1124	143	84	68	147	2 716

Zdroj: Štatistický úrad, 2010 - vlastné spracovanie

4 Komparácia volebného správania v komunálnych voľbách 2014 v Nitrianskom samosprávnom kraji podľa veľkosti obce s komunálnymi voľbami 2010

Po prvýkrát v histórii Slovenskej republiky sa komunálne voľby uskutočnili v polčase funkčného obdobia Národnej rady Slovenskej republiky – 15. novembra 2014. Konanie komunálnych volieb niekoľko mesiacov po voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky do roku 2010 čiastočne napomáhala ziskom štandardných politických strán na úkor nezávislých kandidátov. Práve komunálne voľby 2010 poukázali na skutočnosť, že voliči sa čoraz viac sústredia na osobnosti a stranícka príslušnosť kandidátov na zastupiteľov je vnímaná viac negatívne, ako pozitívne. Z dôsledku negatívneho vnímania straníctva na Slovensku bolo možné predpokladať pokračovanie uvedeného trendu.

Z hľadiska zosťručenia kapitoly sa zameriame najmä na komparatívnu zložku voči predchádzajúcim údajom z volieb do orgánov samosprávy z roku

2010. Ukazovatele volebnej účasti sa oproti spomínaným voľbám mierne znížili. Volebná účasť klesla o jedno percento, pričom s výnimkou šalianskeho obvodu klesla vo všetkých volebných obvodoch. Najvýraznejší pokles nastal v obvode Komárno (o 6 %). Celkový pokles mohol nastať v dôsledku únavy obyvateľstva z volebného roka 2014, nakoľko komunálnym voľbám predchádzali dve kolá prezidentských volieb a voľby do Európskeho parlamentu. Počet starostov/primátorov, teda počet obcí, sa nezmenil. Čiastočne poklesol počet zastupiteľov, ktorý si je možné detailnejšie pozrieť v tabuľke 7, pričom za celý Nitriansky kraj sa znížil o 30 zastupiteľských postov.

Tabuľka 7: Porovnanie vybraných ukazovateľov komunálnych volieb 2014

	Počet starostov/ primátorov	Počet poslancov	Volebná účasť 2014
Slovensko	2 921	20 786	48,34 %
Nitriansky samosprávny kraj	354	2 688 (-30)	48,73 %
Obvod Komárno	41	342 (-4)	48,88 %
Obvod Levice	89	608 (-6)	50,57 %
Obvod Nitra (vrátane okresu Zl. Moravce)	95	725 (-11)	45,19 %
Obvod Nové Zámky	62	504 (-5)	52,76 %
Obvod Šaľa	13	135 (-)	46,67 %
Obvod Topoľčany	54	374 (-4)	49,74 %

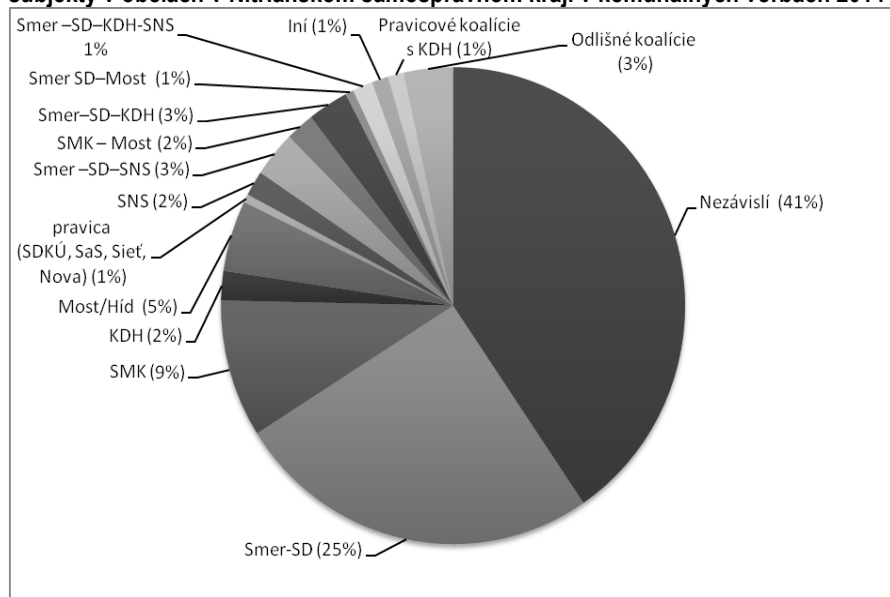
Zdroj: Štatistický úrad, 2014 - vlastné spracovanie

Všeobecným celoslovenským volebným trendom, často pertraktovaným v médiách bol neočakávaný vzostup nezávislých kandidátov, neočakávaný prepád pravicových subjektov a všeobecná apatia voči politickým stranám (viac pozri Pravda, 2014 a iné). Štruktúrne sa zameriame na rovnaké členenie ako v predchádzajúcej kapitole, teda najskôr analyzujeme zisky úspešných kandidátov na post starostu/primátora vo všeobecnosti a následne podľa veľkostnej štruktúry obcí. Celý postup zopakujeme na príklade ziskov politických strán pri zastupiteľských postoch.

Z grafu 4 je zreteľný výrazný zisk nezávislých kandidátov, ktorí získali až 41 % mandátov. Nasleduje Smer-SD (25 %), po ktorom nasleduje Strana maďarskej komunity so ziskom 9 % mandátov. V Nitrianskom samosprávnom kraji jasne dominovali nezávislí, čo potvrdzuje tézu médií o vzostupe nezávislých kandidátov. Pri komparatívnej analýze s predchádzajúcimi voľbami však dospejeme k mierne odlišným zisteniam. Za víťaza volieb by sme (aspoň v Nitrianskom samosprávnom kraji) určili stranu Smer-SD. Smer-SD totiž získal

oproti predchádzajúcim voľbám o 9 % mandátov viac. Za vzostupom môžeme vidieť posilnenie pozícií Smeru-SD na regionálnej úrovni, etablovanie a ustálenie kandidátov, väčší dôraz strany na regionálnu politiku, ako aj „pohltienie“ voličského a kandidátskeho potenciálu bývalých vládnych partnerov SNS a ĽS-HZDS. Smer bol pomerne úspešný aj v rámci koaličného správania (viac pozri tabuľku 8). Totožný pokles ako jeho hlavný rival Most/Híd zaznamenala taktiež Strana maďarskej komunity (o 1 %). Pokles nezávislých kandidátov o takmer 3 % bol prekvapivým ukazovateľom v súvislosti s takmer nulovými ziskami pravice. Vzhľadom na ďalšie štiepenie pravice po parlamentných voľbách 2012 sme pravicové strany opäť analyzovali spoločne. K predchádzajúcim údajom za SDKÚ a SaS, boli zaradené aj novoutvorená strana Sieť a NOVA. Celkový zisk výlučných starostov/primátorov na úrovni 2 mandátov pre všetky strany spolu je nie príliš pozitívnym výsledkom slovenskej pravice.

Graf 4: Percentuálny podiel získaných mandátov starostov/primátorov pre politické subjekty v obciach v Nitrianskom samosprávnom kraji v komunálnych voľbách 2014

Zdroj: Štatistický úrad, 2014 - vlastné spracovanie

Na koalíčnej úrovni došlo opätovne k najrôznejším koalíciám, avšak z komparatívneho hľadiska sa situácia značne ustálila, nakoľko väčšina úspešných dvojkoalícií v obvodoch zostala zachovaná aj do ďalších volieb (či už Smer-SD - SNS, Smer-SD - KDH alebo posilnený Smer-SD - Most). K zásadnejším zmenám došlo najmä v Leviciach, kde Smer-SD pri primátorskej kandidatúre nahradil koalíčného partnera Most/Híd koalíciou SNS a SZ, ako aj vo Vrábľoch, keď sa partnerom SDKÚ namiesto koalície KDH, SaS stal vládny Smer-SD.

Pre náš výskum je relevantné skúmanie rozdelenia ziskov mandátov medzi jednotlivými typmi obcí a ich následná komparácia. V rámci zovšeobecnenia je nevyhnutné povedať, že akýkoľvek záver skôr kopíruje výsledky počtu mandátov starostov/primátorov spolu, ako by bolo možné konštatovať určité podobné tendencie v komparácii s voľbami 2010. Pri nezávislých starostoch v obciach do 500 obyvateľov podiel poklesol zo 44 % na 34 %. Približne rovnaké výsledky boli v obciach do 1000 a do 3000 obyvateľov, kde sa odlišovali len na úrovni 1 %. Strana Smer-SD dosiahla v obciach do 500, ako aj do 1000 obyvateľov radikálny podielový nárast počtu mandátov, keďže v malých obciach do 500 obyvateľov získali o 13 % vyšší podiel a v obciach do 1000 obyvateľov o 12 % vyšší podiel. Nárast zaznamenali aj v obciach do 3000 obyvateľov, takmer o 7 %. Strana maďarskej komunity mala pri tomto type volieb presne odlišnú krivku. Kým vo voľbách do orgánov samospráv v roku 2010 zisky v prvých troch skupinách obcí predstavovali 8 %, 11 % a 11 %, tendencie v roku 2014 boli presne opačné 11 %, 8 %, 8 %. Z ostatných politických subjektov boli zisky v rámci štatistických odchýlok. Percentuálny pokles postihol nielen menej úspešné pravicové strany na komunálnej úrovni, ale aj v rámci komunálnych ziskov obvykle úspešnejšie KDH. Pri väčších obciach a mestách je problematické analyzovať percentuálne zisky z dôvodu ich nízkeho celkového počtu a v každom z nich ide o individuálne dôvody (nezávislé premenné), ktoré zapríčinili podielové rozdiely.

Tabuľka 8: Počet a percentuálny podiel získaných mandátov starostov/primátorov pre politické subjekty v obciach v Nitrianskom samosprávnom kraji v komunálnych voľbách 2014 podľa veľkostných kategórií obcí¹³

	Do 500	Do 1000	Do 3000	Do 5000	Do 10000	Do 20000	Nad 20000	SPOLU
Nezávislí	31 34,07 %	39 38,24 %	60 46,51 %	4 30,69 %	4 57,14 %	2 50,00 %	3 50,00 %	143
Smer-SD	26 28,57 %	31 30,39 %	28 21,71 %	3 23,07 %	0	1 25,00 %	1 (Smer-SD-SZ) 16,67 %	90
SMK	10 10,99 %	8 7,84 %	10 7,75 %	3 23,07 %	1 14,29 %	1 25,00 %	0	33
KDH	3 3,30 %	2 1,96 %	2 1,55 %	0	0	0	0	7
Most/Híd	3 3,30 %	7 6,86 %	6 4,65 %	0	1 14,29 %	0	0	17
pravica (SDKÚ, SaS, Siet', NOVA)	1 1,10 %	0	1 0,78 %	0	0	0	0	2
SNS	3 3,30 %	1 0,98 %	2 1,55 %	0	0	0	0	6
Smer-SD – SNS	5 5,49 %	1 0,98 %	5 3,88 %	0	0	0	1 (so SZ) 16,67 %	11
SMK – Most	1	2 1,96 %	2 1,55 %	2 15,38 %	0	0	0	7
Smer-SD – KDH	4 4,44 %	3 2,94 %	2 1,55 %	1 7,69 %	0	0	0	10
Smer-SD – Most	0	2 1,96 %	0	0	0	0	0	2
Smer-SD – KDH – SNS	1 1,10 %	1 0,98 %	3 2,33 %	0	0	0	1 16,67 %	5
Iní	1 1,10 %	2 1,96 %	1 0,78 %	0	0	0	0	4
Pravicové koalície s KDH	0	2 1,96 %	2 1,55 %	0	0	0	0	4
Odlíšne koalície	2 2,20 %	3 2,94 %	6 4,65 %	0	1 14,29 %	0	0	12
SPOLU	91	102	129	13	7	4	6	352

Zdroj: Štatistický úrad, 2014 - vlastné spracovanie

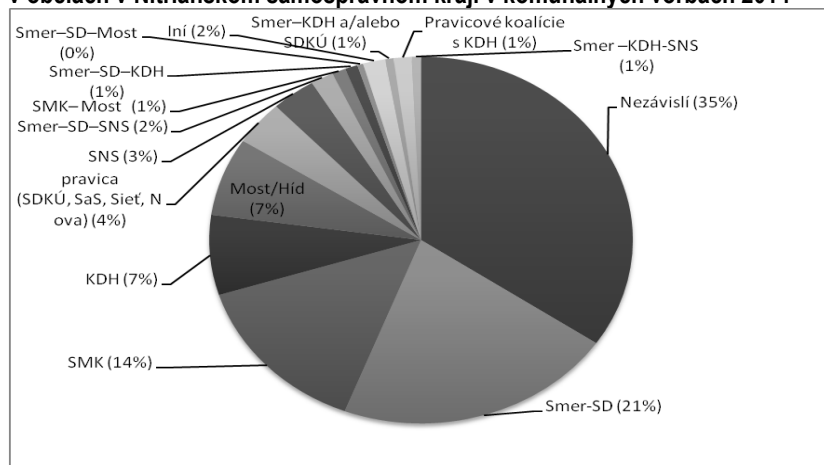
¹³ V obciach Lužany (obvod Topoľčany) a Branč (obvod Nitra) nebol v riadnom termíne komunálnych voľieb 2014 starosta zvolený z dôvodu zhodného počtu odovzdaných hlasov voličov. V obci Lužany získali kandidáti **Rudolf Matejovič** a **Lubomír Goga** zhodne po 49 hlasov. V obci Branč získali kandidáti **Alexander Lórinč** a **Július Kurča** zhodne po 239 hlasov. Z tohto dôvodu je súčet primátorov 352.

Systém neobmedzeného hlasovania zabezpečuje pomernejšie zastúpenie, aj z tohto dôvodu relevantnejšie údaje o podieloch a štruktúre voličskej základne poskytujú štatistické ukazovatele obecných/mestských zastupiteľov. Celokrajské zisky pre jednotlivé politické subjekty nám prehľadne poskytuje graf 5. Skôr ako sa budeme zaoberať podielmi najdôležitejších subjektov, je zaujímavé sa pozrieť na štruktúru koalícií, ktorá bola oveľa rôznorodejšia ako v komunálnych voľbách 2010. Ich úspešnosť závisela najmä od lokálneho prostredia a žiadna z nich nezískala výrazné zisky, pričom väčšina s koalíčných zdieľaných mandátov išla na úkor vládneho Smeru-SD. Ako preukazuje tabuľka 9, zisky koalícií boli najmä v kategóriách väčších obcí a miest.

V porovnaní s predchádzajúcimi voľbami došlo k niekoľkým odchýlkam. Najvýznamnejšie boli medzi víťaznými nezávislými zastupiteľmi a pri strane Smer-SD. V obidvoch prípadoch percentuálny podiel stúpol o 5 %, u nezávislých z 30 % na 35 %, v prípade Smeru-SD zo 16 % na 21 %. Nezávislí kopirovali trend celoslovenského vzostupu. Čo sa týka Smeru, môžeme paušalizovať, že volebný zisk stúpol najmä z dôvodu zisku mandátov po ĽS-HZDS, ktorá z 5 % klesla na nulu. Vzhľadom na zhodnú voličskú štruktúru v oblastiach Topoľčany, Nitra a Zlaté Moravce (plus sever levického okresu) stúpili zastupiteľské zisky Smeru najmä v týchto oblastiach. Z komparatívneho hľadiska si strany SMK, KDH aj Most zachovali približne rovnaké zastúpenie. Pravicové strany na rozdiel od volieb starostov/primátorov poklesli taktiež len minimálne.

Pri analýze druhej výskumnej otázky sa tendencie rozdielneho voličského správania medzi obcami do 500 obyvateľov a do 1000 obyvateľov nepotvrdzujú. Z komparatívneho pohľadu by sme mohli vykázať jediný spoločný trend pri nezávislých poslancoch, keď štruktúra ziskov zastupiteľských mandátov kopirovala voľby 2010. Zisk 35 % v obidvoch voľbách v roku 2010 bol potvrdený aj v týchto voľbách v roku 2014. Počet získaných mandátov 161 a 155 vykazuje stabilné pozície nezávislých. Taktiež je zhodný 5 % pokles pri obciach od 501 do 1000 obyvateľov, kde je evidentný pokles. Nakoľko však nezávislí kandidáti získavali posty aj v maďarskom prostredí, bolo by nadmieru zľahčujúce povedať, že pokles nezávislých je spôsobený nárastom zisku pravicových strán. Počet získaných 201 mandátov v roku 2010 bol podporený 196 mandátmi v ostatných komunálnych voľbách.

Graf 5: Percentuálny podiel získaných mandátov zastupiteľov pre politické subjekty v obciach v Nitrianskom samosprávnom kraji v komunálnych voľbách 2014

Zdroj: Štatistický úrad, 2014 - vlastné spracovanie

Keby podpora pre zastupiteľov za stranu Smer-SD kopírovala výsledky ostatných komunálnych volieb, tak by sme mohli potvrdiť skutočnosť, že v obciach od 501 do 1000 obyvateľov klesajú zisky nezávislých a najsilnejších strán a podpora malých, či stredných politických subjektov z celorepublikového pohľadu stúpa. Takže bol by tam výrazný rozdiel v ziskoch, navyše potvrdený v dvoch po sebe nasledujúcich voľbách na reprezentatívnej vzorke. Smer-SD však získal o 10 % viac ako v predchádzajúcich voľbách a túto teóriu významne narušil. Zisk 176 mandátov dokazuje výrazný posun v komunálnych pozíciách strany, keďže v roku 2010 získali len 110 mandátov, čo vo volebnom roku bolo vnímané ako neúspech. Strana Smer-SD ako jediný prvok vlády po polroku vládnutia získala dobré výsledky. Zisk ďalších 30 mandátov v dvojkoalíciách v tomto type obcí preukazuje stabilné zázemie. Analyzovať ďalšie subjekty je nadbytočné, hoci by sa dali nájsť zaujímavé ukazovatele aj v iných oblastiach, avšak z hľadiska skúmanej problematiky by to bolo kontraproduktívne. Maďarské strany, KDH, ako aj iné subjekty si udržali v každej z kategórií obcí svoj štandard. Nadreprezentácia nezávislých zastupiteľov v obciach nad 3000 obyvateľov, najmä v mestách, kopíruje už spomínaný trend pri voľbách primátorov, nielen na úrovni Nitrianskeho samosprávneho kraja, ale aj na úrovni celého Slovenska. Podrobnejšie údaje sú spracované v tabuľke 9 a môžu poskytnúť inšpiráciu pri skúmaní volieb aj z aspektu kategorizácie podľa veľkostného typu obcí.

Tabuľka 9: Počet a percentuálny podiel získaných mandátov starostov/primátorov pre politické subjekty v obciach v Nitrianskom samosprávnom kraji v komunálnych voľbách 2014 podľa veľkostných kategórií obcí

Strany / Poslanci v obciach	Do 500	Do 1000	Do 3000	Do 5000	Do 10000	Do 20000	Nad 20000	SPOLU
Nezávislí	161 34,85 %	196 28,99 %	396 35,61 %	47 32,87 %	33 39,29 %	38 59,38 %	56 38,09 %	927
Smer-SD	121 26,19 %	176 26,04 %	212 19,06 %	35 24,48 %	2 2,38 %	5 7,81 %	12+12 (Smer-SZ) 16,33 %	575
SMK	72 15,58 %	85 12,57 %	158 14,21 %	34 23,78 %	24 28,57 %	11 17,19 %	0 0,00 %	384
KDH	28 6,06 %	55 8,14 %	92 8,27 %	7 4,90 %	5 5,95 %	1 1,56 %	1 0,68 %	189
Most/Híd	22 4,76 %	59 8,73 %	84 7,55 %	6 4,20 %	11 13,10 %	3 4,69 %	0 0,00 %	185
pravica (SDKÚ, SaS, Siet', NOVA)	15 3,25 %	28 4,14 %	44 3,96 %	5 3,50 %	1 1,19 %	1 1,56 %	11 7,48 %	105
SNS	13 2,81 %	25 3,70 %	50 4,50 %	2 1,40 %	0	1 1,56 %	0	91
Smer-SD – SNS	20 4,33 %	11 1,63 %	16 1,44 %	0	0	0	0	47
SMK – Most	0	0	12 1,08 %	0	0	0	16 10,88 %	28
Smer-SD – KDH	3 0,65 %	7 1,04 %	12 1,08 %	0	0	4 6,25 %	0 0,00 %	26
Smer-SD – Most	0	12 1,78 %	0	0	0	0	0 0,00 %	12
Iní	7 1,52 %	18 2,84 %	18 1,62 %	1 0,70 %	0	0	2 1,36 %	46
Smer-SD – KDH a /alebo SDKÚ	0	0	0	0	8 9,52 %	0	9 6,12 %	17
Pravicové koalície s KDH	0	4 0,59 %	18 1,62 %	6 4,20 %	0	0	9 6,12 %	37
Smer – KDH – SNS	0	0	0	0	0	0	19 12,93 %	19
SPOLU	462	676	1112	143	84	64	147	2688

Zdroj: Štatistický úrad, 2014 - vlastné spracovanie

Na základe analýzy dvoch volieb sme zistili, že rozdiely vo volebnom správaní voličov na komunálnej úrovni medzi dvoma typmi obcí, teda do 500 a do 1000 obyvateľov sú minimálne a reálna rozdielová hranica volebného správania prebieha na úrovni deliacej línie vidiek - mesto, hoci na mierne

znižených úrovniach do 3000 obyvateľov a nad 3000 obyvateľov. Na línii nad 3000 obyvateľov je pomerne častejšie utváranie koalícií, ako aj príklon voliča k stranickému rozhodovaniu. Akékoľvek iné parciálne dlhodobé tendencie nie sú možné. Nezávislí zastupitelia sa v ostatných voľbách významne posilnili práve v mestskom prostredí nad 20000 obyvateľov. A to nielen v Nitrianskom samosprávnom kraji, ale v celoslovenskom meradle.

Záver

Pri hľadaní rôznych diferenčných kritérií so zameraním na malé obce sme dospeli k viacerým skutočnostiam, na základe ktorých sa veľkostné typy obcí líšia alebo na základné ktorých naopak nie je možné určiť žiadne rozdiely medzi veľkostnými typmi obcí.

Prvej výskumnej otázke predchádzalo posúdenie veľkosti obce ako diferenčného činiteľa so zameraním na malé obce. Analýzu tejto otázky sme urobili z rôznych pohľadov a vychádzame z nasledovných skutočností. Z hľadiska legislatívy sú podľa veľkosti obce rozdelené do veľkostných kategórií v Nariadení vlády č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmu územnej samosprávy, ktorý člení obce na veľkostné kategórie. Obce sa rozdeľujú do 5 veľkostných skupín. Najmenšia veľkostná skupina tvorí obce od 1 – 1000 obyvateľov. Z kompetenčného hľadiska neexistuje kategorizácia/typológia obcí, všetky majú rovnaké postavenie bez ohľadu na ich veľkosť. Druhou legislatívou, ktorá zohľadňuje počet obyvateľov v obci je zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov v tom zmysle, že v obciach stanovuje maximálny a minimálny počet poslancov obecných zastupiteľstiev. Veľkostných kategórií obcí je v tomto zákone vymedzených 10. Tu môžeme sledovať rozdelenie obcí do 500 obyvateľov a obce od 501 do 1000 obyvateľov, s ktorým sme ďalej pracovali. Na druhej strane treba dodať, že v zákonoch nie je priamo zadefinovaná čo je malá obec (ale ani stredná alebo veľká obec). Malé obce sú považované za neschopné plniť svoje kompetencie, ale nedá sa to paušalizovať, pretože vhodnosť veľkosti obce vzhľadom na výkon kompetencií môže byť rôzna. Čiže aj malá obec môže byť úspešná.

Následne sme ďalej hľadali kritérium, kde by sme našli špecifiká, ktoré pomohli pri definovaní malej obce. Zvolili sme kritérium infraštruktúry. Pri určení kritéria počtu obyvateľov pre malú obec sme vychádzali z odborných textov a výskumov z domáceho prostredia, ktoré pracujú s pojmom malá obec. Našli

sme dve vymedzenia, prvé vymedzenie malej obce bolo do 500 obyvateľov a druhé do 1000 obyvateľov. Aby sme našli nejaké rozdielne kritérium v tejto spornej otázke, zamerali sme sa na analýzu infraštruktúry obcí do 500 a obcí od 501 do 1000 obyvateľov. Z výskumu medzi týmito dvomi skupinami obcí sme zistili, že ide o značné percentuálne rozdiely v technickej a občianskej infraštruktúre, v každej zo skúmaných položiek (okrem pripojenia obcí k obecnému vodovodu). Priklonili sme sa k definícii malej obce z hľadiska počtu obyvateľov do 500 obyvateľov, pretože v tejto skupine obcí sa skôr nachádzajú obce, ktoré sú z hľadiska fungovania bežného života obcí podobné (výška príjmov obcí, technická a občianska infraštruktúra, možnosti čerpania finančných prostriedkov). Malú obec sme teda zadefinovali ako obec s počtom obyvateľov do 500, ktorá má nedostatočnú technickú a občiansku infraštruktúru, a má problémy pri výkone niektorých vlastných alebo prenesených kompetencií.

Na základe špecifik malej obce, sme si stanovili druhú výskumnú otázku a hľadali sme rozdiely vo volebnom správaní v jednotlivých veľkostných kategóriách obcí, pričom nás zaujímali najmä malé obce do 500 obyvateľov a v sekundárnom zmysle aj obce do 501 do 1000 obyvateľov. Ako príklad sme vybrali komunálne voľby v Nitrianskom samosprávnom kraji za rok 2010 a rok 2014. Predpokladali sme, že volebné správanie je ďalšie kritérium, ktorým by sa odlišovali obce do 500 obyvateľov od obcí do 501 do 1000 obyvateľov. Na základe podrobného výskumu sme zistili, že v tomto smere značné rozdiely vo voličskom správaní nie sú (respektíve sú minimálne). Platí to aj pri voľbách starostov obcí, aj pri voľbe zastupiteľov obcí. To isté môžeme povedať aj v komparácii volebných výsledkov komunálnych volieb 2010 a 2014. Prevažne voliči v malých obciach kopírujú voličské správanie príznačné aj pre ostatné veľkostné typy obcí. Na základe zistených skutočností nemôžeme uviesť voličské správanie ako diferenčné kritérium malých obcí od ostatných veľkostných kategórií obcí.

V rámci volieb starostov obcí v porovnaní volieb 2010 a 2014 počet nezávislých starostov v obciach do 500 obyvateľov klesol zo 44 % na 34 %. Približne rovnaké výsledky boli aj v obciach od 501 do 1000 (a aj od 1001 do 3000 obyvateľov). Strana Smer-SD dosiahla v obciach do 500, ako aj do 1000 obyvateľov výrazný podielový nárast počtu mandátov, keďže v malých obciach do 500 obyvateľov získali o 13 % vyšší podiel a v obciach do 1000 obyvateľov o 12 % vyšší podiel. Nárast zaznamenali aj v obciach do 3000 obyvateľov, takmer o 7 %. Strana maďarskej komunity mala pri tomto type volieb odlišnú krivku. Kým vo voľbách do orgánov samospráv v roku 2010 zisky v prvých troch

skupinách obcí predstavovali 8 %, 11 % a 11 %, tendencie v roku 2014 boli presne opačné 11 %, 8 %, 8 %. Z ostatných politických subjektov boli zisky v rámci štatistických odchýlok.

Štruktúra ziskov zastupiteľských mandátov vo voľbách v roku 2014 kopirovala voľby v roku 2010 (35 %), čo poukazuje na stabilné pozície nezávislých. Ďalej tu bol zhodný 5 % pokles nezávislých pri obciach od 501 do 1000 obyvateľov. Nezávislí kandidáti získavali posty aj v maďarskom prostredí, pričom pokles nezávislých nie je spôsobený nárastom zisku pravicových strán. V obciach od 501 do 1000 obyvateľov Smer-SD získal o 10 % viac ako v predchádzajúcich voľbách v roku 2010, čo dokazuje pozitívny posun úspešnosti strany na komunálnej úrovni.

Hranicu odlišnosti vo volebnom správaní sme našli skôr na deliacej línii vidiek – mesto, na úrovni obcí do 3000 obyvateľov a nad 3000 obyvateľov. Na línii nad 3000 obyvateľov je pomerne častejšie utváranie koalícií, ako aj sklon voliča k stranickému rozhodovaniu. Na záver v rámci regionálnych špecifik konštatujeme, že v rámci Nitrianskeho samosprávneho kraja je už tradične citeľné regionálne etnické špecifikum - maďarské strany si udržali v každej z kategórií obcí svoje štandardné postavenie.

Literatúra:

- FALŤAN, Ľ. a kol. 2011. Teoreticko-metodologické východiská projektu. In *Malé vidiecke sídla na Slovensku začiatkom 21. storočia*. Bratislava: IRIS, 2011. ISBN 978-80-85544-73-2, s. 10 – 25.
- GAJDOŠ, P. – MORAVANSKÁ, K. 2014. Hodnotenie vývojových zmien v rozvojových disponibilítach a životných podmienkach obcí na Slovensku v období 1990 – 2012. Bratislava: Sociologický ústav SAV, 2014. 73 s. ISBN 978-80-85544-83-1.
- HAMPL, M. – MÜLLER, J. 1998. Jsou obce v České republice příliš malé? In *Geografie – Sborník České geografické společnosti*. [online]. 1998, roč. 103, č. 1 [cit. 2015-10-20]. Dostupné na internete: http://www.researchgate.net/publication/272021577_JSOU_OBCE_V_ESK_REPUBLICKE_PLI_MAL.
- CHYTILEK, R. et al., 2009. Volební systémy. Praha : Portál, 2009. 376 s. ISBN: 978-80-7367-548-6.

- ILLNER, M. 2006. Velikost obcí, efektivita jejich správy a lokální demokracie. In *Autonomie a spolupráce: důsledky ustavení obecního zřízení v roce 1990*. [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky 2006. 108 s. [cit. 2015-10-20]. Dostupné na internete: <http://www.soc.cas.cz/publikace/autonomie-spoluprace-dusledky-ustaveni-obecniho-zrizeni-v-roce-1990>, ISBN 80-7330-086-9.
- JUHAŠČÍKOVÁ a kol. 2014. Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011. Fakty o zmenách v živote obyvateľov SR. [online]. Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2014. 165 s. [cit. 2015-10-25]. Dostupné na internete: <https://www.google.com/search?q=%C5%A1tatistick%C3%BD+%C3%BARad+sr+ve%C4%BEkostn%C3%A9+kateg%C3%B3rie+obc%C3%AD+na+Sr&ie=utf-8&oe=utf-8>, ISBN 978 – 80-8121-370-0.
- KAMENÍČKOVÁ, V. 2003. Stojí za to usilovať o sloučení? In *Denník verejnej správy*. [online]. [cit. 2015-10-15]. Dostupné na internete: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=5637922>.
- KEATING, M. 1995. Size, Efficiency and Democracy: Consolidation, Fragmentation and Public Choice. In *Theories of Urban Politics*. [online]. London: SAGE Publications, 1995. s. 117 – 134. [cit. 2015-10-17]. ISBN 0 8039 8865 6.
- MAŘÍKOVÁ, P. 2004. Malé obce – sociologické pohled. [online]. 14 s. [cit. 2015-10-12]. Dostupné na internete: www.mvcr.cz/soubor/priloh-1-pdf.aspx.
- MESEŽNIKOV, G. et al. 2015. Komunálne voľby 2014. [online]. Bratislava: IVO, 2015. s. 186. [cit. 2016-01-08]. ISBN 978-80-89345-54-0. Dostupné na internete: http://www.ivo.sk/buxus/docs//publikacie/subory/Komunalne_volby_2014.pdf.
- Nariadenie vlády SR č. 668/2004 o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy [online] [cit. 2016-01-08]. Dostupné na internete: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-668>
- Národný strategický plán rozvoja vidieka SR na programovacie obdobie 2007 – 2013*, 2006, [online]. Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2006. 54 s. [cit. 2016-01-08]. Dostupné na internete: http://www.rrasi.sk/images/stories/kniznica/Narodny_strategicky_plan_rozvoja_vidieka.pdf.
- NIŽŇANSKÝ, V. a kol. 2009. Medziobecná spolupráca a zlučovanie obcí na Slovensku. (Výskumná štúdia). [online]. Piešťany: Merkury, spol. s.r.o., 2009. 59 s. [cit. 2015-10-14]. Dostupné na internete: http://www.komunal.eu/images/pdf/Model_komunalnej_reformy_na_Slovensku.pdf.

- Pravda, 2014 [online]. [cit. 2015-12-24]. Dostupné na internete: <http://spravy.pravda.sk/komunalne-volby-2014/clanok/336685-analyza-jeden-vysledok-dva-trendy/>
- STRUSSOVÁ, M. 2011. Verejnosprávna rovina problematiky malých vidieckych sídiel na Slovensku. Bratislava: IRIS, 2011. ISBN 978-80-85544-73-2, s. 227 – 272.
- VELŠIČ, M. 2002. Komunálne voľby, lokálna demokracia a samospráva v optike verejnej mienky. In: *Komunálne voľby 2002*. Bratislava: IVO., 2002. ISBN 80-88935-52-0, s. 21 – 47.
- Štatistický úrad SR, 2002. Voľby do orgánov samosprávy obcí, 2002. [online]. [cit. 2016-01-03]. Dostupné na internete: <http://volby.statistics.sk/oso/oso2002/sk/default.htm>.
- Štatistický úrad SR, 2006. Voľby do orgánov samosprávy obcí, 2006. [online]. [cit. 2016-01-03]. Dostupné na internete: <http://volby.statistics.sk/oso/oso2002/sk/default.htm>.
- Štatistický úrad. 2010. Voľby do orgánov samosprávy obcí, 2010. [online]. [cit. 2016-01-07]. Dostupné na internete: <http://volby.statistics.sk/oso/oso2010/menu/index.jsp@lang=sk.htm>.
- Štatistický úrad SR, 2014. Voľby do orgánov samosprávy obcí, 2014. [online]. [cit. 2016-01-07]. Dostupné na internete: <http://volby.statistics.sk/oso/oso2014/oso2014/sk/data.html>.
- Štatistický úrad SR, 2015. DATA cube, 2015. [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné na internete: <http://datacube.statistics.sk/TM1WebSK/TM1WebLogin.aspx>.
- Zákon č. 369/1990 o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov. [online] [cit. 2016-01-07]. Dostupné na internete: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1990-369>